

Κατανόηση του Αυτισμού

Θεώνη Μαυρόγιαννη-ΕΔΙΠ ΤΕΠΕΚΕ
Πανεπιστήμιο Πατρών

Ενδοσχολική επιμόρφωση 12/12/22

- Ορολογία – ΔΑΦ
- Η έννοια του φάσματος
- Κριτήρια DSM-V - Επίπεδα βαρύτητας
- Συχνότητα
- Αιτιολογία
- Πρώτες προειδοποιητικές ενδείξεις - Έγκαιρη διάγνωση
- Οι δυσκολίες στην επικοινωνία και στη κοινωνικότητα
- Οι δυσκολίες στη δημιουργική σκέψη
- Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα
- Τα προβλήματα συμπεριφοράς
- Οι αισθητηριακές δυσκολίες
- Εκπαιδευτικές παρεμβάσεις

Τι είναι ο αυτισμός;

- Επίμονες δυσκολίες στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση και
- περιορισμένα, επαναλαμβανόμενα πρότυπα συμπεριφοράς, δραστηριοτήτων και ενδιαφερόντων
- Οι δυσκολίες αυτές είναι παρόντες από τη πρώιμη παιδική ηλικία και περιορίζουν και επηρεάζουν τις καθημερινές λειτουργίες

- Για τα ίδια τα άτομα με αυτισμό, ο αυτισμός είναι **διαφορετικότητα**.
- Είναι ένας διαφορετικός τρόπος ύπαρξης, ένας διαφορετικός τρόπος βίωσης του κόσμου, ένας διαφορετικός τρόπος σκέψης.
- Τα ίδια τα άτομα με αυτισμό θεωρούν τα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία ως **διαφορές**.
- Η κοινωνική επικοινωνία είναι αμφίδρομη και τα ελλείμματα ορίζονται στο πλαίσιο της ύπαρξης σε έναν μη αυτιστικό κόσμο.

Διαταραχή αυτιστικού φάσματος

- Δια βίου αναπτυξιακή διαταραχή
- Χαρακτηριστικό: Ποικιλομορφία και Ανομοιογένεια. Η κλινική εικόνα, η σοβαρότητα των συμπτωμάτων, το επίπεδο νοημοσύνης και η συνύπαρξη άλλων διαταραχών διαφέρουν από άτομο σε άτομο, αλλά και στο ίδιο άτομο σε διαφορετικές ηλικιακές περιόδους
- Wing (1988): εισήγαγε την έννοια του «φάσματος»
- Παλαιότεροι όροι: Διάχυτη Αναπτυξιακή Διαταραχή, Σύνδρομο Asperger, Νηπιακός αυτισμός κ.α.

Από την τριάδα των ελλειμμάτων (Wing) στη δυάδα (DSM-V)

- Έλλειμμα στην κοινωνική αλληλεπίδραση
- Έλλειμμα στη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία
- Περιορισμένα επαναληπτικά ενδιαφέροντα και δραστηριότητες

- Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση
- Περιορισμένα, επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, ή δραστηριοτήτων

Κριτήρια διαταραχής αυτιστικού φάσματος (DSM-V)

Α. Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση σε πολλές καταστάσεις.

Β. Περιορισμένα, επαναληπτικά πρότυπα συμπεριφοράς, ενδιαφερόντων, ή δραστηριοτήτων.

Γ. Τα συμπτώματα θα πρέπει να εμφανίζονται στην πρώιμη αναπτυξιακή περίοδο

Α. Επίμονα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία και την κοινωνική αλληλεπίδραση

- **1. Ελλείμματα στην κοινωνική συγκινησιακή αμοιβαιότητα**, τα οποία κυμαίνονται από τη μη φυσιολογική κοινωνική προσέγγιση και αποτυχία να διατηρήσουν μια κανονική συζήτηση με τους άλλους έως τη μειωμένη συμμετοχή σε ενδιαφέροντα, αισθήματα ή συναισθήματα, ή στην αποτυχία να ξεκινήσουν ή να ανταποκριθούν σε κοινωνικές αλληλεπιδράσεις.
- **2. Ελλείμματα στις εξωλεκτικές επικοινωνιακές συμπεριφορές που χρησιμοποιούνται για την κοινωνική αλληλεπίδραση**, που κυμαίνονται από ανεπαρκώς ολοκληρωμένη λεκτική και μη λεκτική επικοινωνία, εκπτώσεις στη χρήση βλεμματικής επαφής και γλώσσας του σώματος, ή ελλείμματα στην κατανόηση και χρήση των χειρονομιών έως μια παντελή έλλειψη εκφράσεων προσώπου και μη λεκτικής επικοινωνίας.
- **3. Ελλείμματα στην ανάπτυξη, διατήρηση και κατανόηση σχέσεων**, οι οποίες κυμαίνονται από τις δυσκολίες προσαρμογής της συμπεριφοράς, ώστε να ταιριάζουν σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια, έως τις δυσκολίες συμμετοχής σε φαντασιωτικό παιχνίδι ή στη δημιουργία φίλων και την απουσία ενδιαφέροντος για τους συνομηλίκους τους.

Β. Περιορισμένα,
επαναληπτικά
πρότυπα
συμπεριφοράς,
ενδιαφερόντων,
ή
δραστηριοτήτων

- 1. **Στερεότυπες και επαναληπτικές κινήσεις, χρήση των αντικειμένων ή της ομιλίας** (π.χ. απλές κινητικές στερεοτυπίες, παράταξη των παιχνιδιών ή επίμονη ενασχόληση με αντικείμενα, ηχολαλία, ιδιοσυγκρασιακές φράσεις).
- 2. **Επιμονή στην ομοιότητα, άκαμπτη εμμονή σε συνήθειες, ή τελετουργικά πρότυπα σε λεκτική ή εξωλεκτική συμπεριφορά** (π.χ. έντονη ενασχόληση σε μικρές αλλαγές, δυσκολίες με τις μεταβάσεις, άκαμπτα πρότυπα σκέψης, τελετουργικό χαιρετισμών).
- 3. **Προσκόλληση σε εξαιρετικά περιορισμένα ενδιαφέροντα, τα οποία είναι μη φυσιολογικά σε ένταση ή σε εστίαση** (π.χ. ισχυρή προσκόλληση ή ενασχόληση με ασυνήθιστα αντικείμενα, υπερβολικά οριοθετημένα ή επίμονα ενδιαφέροντα).
- 4. **Υπεραντιδραστικότητα ή υποαντιδραστικότητα στις αισθητηριακές πληροφορίες ή ασυνήθιστο ενδιαφέρον για αισθητικά θέματα του περιβάλλοντος** (π.χ. φαινομενική αδιαφορία στον πόνο/θερμοκρασία, αρνητική απαντητικότητα σε συγκεκριμένους ήχους ή υφές υλικών, υπερβολική χρήση όσφρησης ή άγγιγμα αντικειμένων, οπτική σαγήνη με τα φώτα ή την κίνηση).

Επίπεδα βαρύτητας
για Διαταραχή
Αυτιστικού
Φάσματος - Επίπεδο
3 «Απαιτείται πολύ
σημαντική
υποστήριξη»

- Στον κοινωνικό τομέα, τα βαριά ελλείμματα στις δεξιότητες λεκτικής και μη λεκτικής κοινωνικής επικοινωνίας προκαλούν βαριά έκπτωση στη λειτουργικότητα, πολύ περιορισμένη έναρξη κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και ελάχιστη ανταπόκριση στα κοινωνικά ανοίγματα από τους άλλους. Για παράδειγμα, ένα άτομο με λίγες λέξεις κατανοητού λόγου το οποίο σπάνια ξεκινά μια αλληλεπίδραση, και όταν αυτός/αυτή το κάνει, προβαίνει σε ασυνήθιστες προσεγγίσεις για να καλύψει μόνο τις ανάγκες και ανταποκρίνεται μόνο σε πολύ άμεσες κοινωνικές προσεγγίσεις.
- Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, ακαμψία της συμπεριφοράς, υπερβολική δυσκολία στην αντιμετώπιση των αλλαγών ή άλλες περιορισμένες/επαναληπτικές συμπεριφορές παρεμβαίνουν στη λειτουργικότητα σε όλους τους τομείς. Μεγάλη ενόχληση/δυσκολία να αλλάξει εστίαση ή δράση.

Επίπεδα
βαρύτητας για
Διαταραχή
Αυτιστικού
Φάσματος –
επίπεδο 2
«απαιτείται
σημαντική
υποστήριξη»

- Στο κοινωνικό τομέα, σαφή ελλείμματα στις δεξιότητες λεκτικής και μη λεκτικής κοινωνικής επικοινωνίας, ενώ η κοινωνική δυσλειτουργία είναι εμφανής ακόμη και όταν στηρίζουν τη θέση του. Περιορισμένη έναρξη των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και μειωμένες ή μη φυσιολογικές αντιδράσεις στα κοινωνικά ανοίγματα από τους άλλους.
- Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, ακαμψία της συμπεριφοράς, υπερβολική δυσκολία στην αντιμετώπιση των αλλαγών ή άλλες περιορισμένες/επαναληπτικές συμπεριφορές εμφανίζονται αρκετά συχνά ώστε να είναι προφανείς στον περιστασιακό παρατηρητή και παρεμβαίνουν στη λειτουργικότητα σε διάφορα πλαίσια. Ενόχληση και/ή δυσκολία να αλλάξει εστίαση ή δράση.

Επίπεδα βαρύτητας για Διαταραχή Αυτιστικού Φάσματος – επίπεδο 1 «απαιτείται υποστήριξη»

- Στο κοινωνικό τομέα, χωρίς υποστήριξή του, τα ελλείμματα στην κοινωνική επικοινωνία προκαλούν εμφανή έκπτωση. Δυσκολεύεται να ξεκινήσει κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και υπάρχουν σαφή παραδείγματα άτυπων ή μη επιτυχημένων αντιδράσεων στα κοινωνικά ανοίγματα των άλλων. Μπορεί να φαίνεται ότι έχει μειωμένο ενδιαφέρον για τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις. Για παράδειγμα, άτομο που είναι ικανό να μιλήσει με πλήρεις προτάσεις και συμμετέχει στην επικοινωνία αλλά η συνεχής συζήτηση με άλλους αποτυγχάνει και οι προσπάθειές του για να κάνει φίλους είναι αλλόκοτες και συνήθως ανεπιτυχείς.
- Όσον αφορά στις περιορισμένες, επαναληπτικές συμπεριφορές, η ακαμψία της συμπεριφοράς προκαλεί σημαντική παρέμβαση στη λειτουργικότητα σε ένα ή περισσότερα πλαίσια. Δυσκολία αλλαγής των δραστηριοτήτων. Τα προβλήματα οργάνωσης και σχεδιασμού παρεμποδίζουν την ανεξαρτησία.

Συχνότητα

- Οι πρώτες μελέτες ανέφεραν ότι η συχνότητα του αυτισμού ήταν 4 με 5 παιδιά στα 10.000 (Gillberg & Wing, 1999)
- Περισσότερες μελέτες – τουλάχιστον 1% του πληθυσμού
- Σημαντική αύξηση στη συχνότητα του αυτισμού
- Η πιο πρόσφατη εκτίμηση (2021) του Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης των Ασθενειών των Ηνωμένων Πολιτειών (CDC): 1 στα 44 παιδιά \approx 2,3 % του πληθυσμού
- Στην Ελλάδα: 1 στα 87 παιδιά (Thomaidis et al., 2020)
- Τα αγόρια είναι πιο πιθανόν να διαγνωστούν με αυτισμό σε σχέση με τα κορίτσια

Υπο-διάγνωση κοριτσιών

- Η αναλογία είναι 2:3.1 σε δείγματα υψηλού κινδύνου (αδέλφια)
- Κορίτσια και γυναίκες - διατροφικές διαταραχές, άγχος, κατάθλιψη, αυτοτραυματισμός
- Ικανότητα να συγκαλύπτουν τις κοινωνικές δυσκολίες μέσω της μίμησης κοινωνικών συμπεριφορών- καμουφλάζ-Υπερπροσπάθεια διατήρησης της αλληλεπίδρασης και κοινωνικής κατανόησης

Αιτιολογία

- Ένα πολυπαραγοντικό γενετικό ή κληρονομικό στοιχείο υπάρχει στον αυτισμό και ποικίλα οργανικά αίτια σχετίζονται με την καταβολή του σε συνδυασμό με περιβαλλοντικούς παράγοντες
- Σαφής βιολογική προέλευση του αυτισμού με τη μορφή μιας μη φυσιολογικής εγκεφαλικής ανάπτυξης, δομής και/ή νευροχημείας
- Εμπλοκή πολλών γονιδίων

Η έγκαιρη διάγνωση συνδέεται με την κατάλληλη παρέμβαση και υποστήριξη

Μελέτες σε βρέφη με κίνδυνο ΔΑΦ δείχνουν ότι ενδείξεις μπορούν να εντοπιστούν στα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού.

Έμπειροι κλινικοί που έχουν εκπαιδευτεί να χρησιμοποιούν αξιόπιστα διαγνωστικά εργαλεία μπορούν να διαγνώσουν τον αυτισμό μεταξύ 18-24 μηνών

Διαφορές στην κοινωνική προσοχή, στην επικοινωνία, στη κοινωνική αλληλεπίδραση.

Πολλά παιδιά χάνουν την ευκαιρία για έγκαιρη διάγνωση και τη δυνατότητα υποστήριξης

Ανίχνευση

- Τα εργαλεία εντοπισμού και ανίχνευσης συστηματικά χρησιμοποιούνται σε μικρό αριθμό υπηρεσιών.
- Εμπόδια στην εξάπλωση και στη χρήση λήψης συμπληρωμένου ερωτηματολογίου από τους γονείς και άλλων ανιχνευτικών εργαλείων είναι η έλλειψη εκπαίδευσης και κατανόησης του αυτισμού, η έλλειψη εξοικείωσης με ανιχνευτικά εργαλεία, η αβεβαιότητα για το πλαίσιο παραπομπής για διάγνωση και η απουσία σύνδεσης οικογενειών παιδιών με αυτισμό με τις κατάλληλες υπηρεσίες.

Ανίχνευση

Απαραίτητες οι συντονισμένες ενέργειες σε πανελλαδικό επίπεδο για την πρώιμη ανίχνευση παιδιών σε κίνδυνο.

Αναγκαιότητα για εκπαίδευση των παιδιάτρων και των επαγγελματιών υγείας στον εντοπισμό αναπτυξιακών δυσκολιών.

Απροθυμία των ειδικών για έγκαιρη διάγνωση επηρεασμένοι από το φόβο των γονέων για το κοινωνικό στίγμα της αναπηρίας.

Ανίχνευση

- Οι γονείς μπορεί να μην αναγνωρίζουν τις ενδείξεις αναπτυξιακών δυσκολιών ή μπορεί να έχουν ανησυχίες για την ανάπτυξη του παιδιού τους αλλά να μην γνωρίζουν πως και πότε πρέπει να δράσουν.
- Αναγκαιότητα για δημόσια ενημέρωση των πρώιμων ενδείξεων του αυτισμού
- Αναγκαιότητα για ενίσχυση των γονέων να παρατηρούν την ανάπτυξη των παιδιών τους και να συζητούν με τον παιδίατρο ή τις βρεφονηπιοκόμους τις ανησυχίες τους
- Στα νέα βιβλιάρια υγείας περιλαμβάνονται περιοχές της κοινωνικής και επικοινωνιακής ανάπτυξης

Πρώιμες ενδείξεις αυτισμού

- Τα «φυσιολογικά» βρέφη στους 2 μήνες προτιμούν να κοιτάζουν τα μάτια, στους 4 μήνες χαμογελούν όταν ο γονιός τους χαμογελά, στους 8-10 μήνες ανταποκρίνονται στο όνομά τους, στους 9 μήνες αλληλεπιδρούν σε χαμόγελα, σε νοήματα και ήχους, στους 10 μήνες κατανοούν όταν κάποιος δείχνει σε κοντινά αντικείμενα, στους 13-18 μήνες δείχνουν ένα αντικείμενο που τους ενδιαφέρει.
- Τα βρέφη με αυτισμό στους 6 μήνες δείχνουν μείωση σε κοίταγμα σε πρόσωπο, δεν αντιδρούν στο χαμόγελο και είναι ληθαργικά, μπορεί να έχουν προβλήματα ύπνου ή/και φαγητού, στους 12-18 μήνες επιδεικνύουν ακραία συμπεριφορά που μπορεί να κυμαίνεται από απάθεια μέχρι έντονα ξεσπάσματα θυμού, φτωχή βλεμματική επαφή, έλλειψη κοινωνικού ενδιαφέροντος, έλλειψη ανταλλαγής βαβίσματος, έλλειψη μίμησης στα παιχνίδια και χρήση των παιχνιδιών με μη τελετουργικό τρόπο.

Πρώτες Προειδοποιητικές Ενδείξεις

Απουσία χαμόγελου ή άλλων εκφράσεων ευχαρίστησης στην ηλικία των 6 μηνών και μετά

Όχι μοίρασμα ήχων και άλλων εκφράσεων του προσώπου στην ηλικία των 9 μηνών

Όχι βάβισμα (μπαμπάλισμα) στην ηλικία των 12 μηνών

Έλλειψη δαχτυλοδειξίματος ή χειρονομιών στην ηλικία των 12 μηνών

Καμία μεμονωμένη λέξη μέχρι την ηλικία των 16 μηνών

Καμία φράση δυο λέξεων με νόημα μέχρι την ηλικία των 24 μηνών ή εμμονικός λόγος

Ενδείξεις στην Κοινωνική Αλληλεπίδραση

Απουσία βλεμματικής επαφής

Απουσία εκφράσεων ευχαρίστησης του προσώπου

Απουσία μοιράσματος ενδιαφερόντων

Μη ανταπόκριση στο άκουσμα του ονόματός του

Ελλείμματα στην από κοινού εστίαση της προσοχής
(δεν κοιτά αυτό που κοιτά ή δείχνει ο γονέας)

Μη-εκτέλεση απλών εντολών

Ενδείξεις στην Επικοινωνία

Απουσία χειρονομιών (π.χ. δεν χαιρετά όταν κάποιος το χαιρετά)

Απουσία μη λεκτικής επικοινωνίας

Ασυνήθιστη προσωδία

Ενδείξεις στη συμπεριφορά

Επαναλαμβανόμενες κινήσεις με αντικείμενα

Επαναλαμβανόμενες κινήσεις δακτύλων, χεριών, σώματος

Ψυχαναγκαστικό ενδιαφέρον για συγκεκριμένα αντικείμενα, δραστηριότητες ή μέρη αντικειμένων

Ακραία συμπεριφορά που μπορεί να κυμαίνεται από απάθεια μέχρι έντονα ξεσπάσματα θυμού

Υπερκινητικότητα

Ιδιοτροπία/μη συμμόρφωση σε κανόνες

Άκαμπτες ρουτίνες

Ενδείξεις αισθητηριακών δυσκολιών

Αδυναμία εισαγωγής νέων γεύσεων ή
διαφορετικών υφών

Δυσκολία ένδυσης με ρούχα συγκεκριμένης
υφής

Υπερευαισθησία ή υποευαισθησία σε
ακουστικά ή οπτικά ερεθίσματα

Υπερευαισθησία ή ανοχή στον πόνο

Υπερευαισθησία ή υποευαισθησία στο
άγγιγμα

Ελλείμματα στην Κοινωνική Επικοινωνία

- Καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου
- Ηχολαλία – καθυστερημένη ηχολαλία
- Χρησιμοποιεί λέξεις και φράσεις ακατάλληλα
- Μιλά πολύ και επαναλαμβάνει ερωτήσεις
- Δυσκολία στην έναρξη και στη διατήρηση του διαλόγου
- Δεν κατανοεί το λόγο και δεν ανταποκρίνεται
- Κυριολεκτική κατανόηση
- Μονότονη, μηχανική προσωδία
- Δυσκολία στη ρύθμιση της έντασης

Ελλειμματικές Κοινωνικές δεξιότητες

- Οι κοινωνικές δεξιότητες μπορεί να κυμαίνονται από καθολική απόσυρση ή παθητική αποδοχή έως ακατάλληλες προσπάθειες αλληλεπίδρασης.
- Υπάρχουν παιδιά στην άκρη του φάσματος που επιθυμούν και επιδιώκουν την κοινωνική αλληλεπίδραση αλλά δυσκολεύονται στην επιτυχή συνδιαλλαγή και στη δημιουργία κοινωνικών σχέσεων και βιώνουν μοναξιά.

Επίμονες και επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές-Ειδικά ενδιαφέροντα

- Έλλειμμα στη δημιουργική σκέψη: Δυσκολίες στη μίμηση, στο συμβολικό παιχνίδι και στις δραστηριότητες που απαιτούν φαντασία και υποκριτική ικανότητα – Άτομα με έντονη φαντασία και σύγχυση μεταξύ πραγματικού και φανταστικού
- Επίμονες και επαναλαμβανόμενες συμπεριφορές: κινητικές στερεοτυπίες (λίκνισμα, ταλάντωση, στριφογύρισμα κ.α.), λεκτικές στερεοτυπίες
- Υπερβολική προσκόλληση σε ρουτίνες (ακαμψία)
- Ειδικά ενδιαφέροντα: επαναλαμβανόμενες ενέργειες, απομνημόνευση, ενασχόληση με ένα θέμα – Εξαιρετικά ικανά σε ένα αντικείμενο

Προβλήματα συμπεριφοράς

- Έντονες εκρήξεις και επιθετικότητα
- Αυτοτραυματισμοί
- Δυσκολία στη συνεργασία
- Άγχος
- Απόσυρση
- Προβλήματα ύπνου
- Διατροφικά προβλήματα

Συννοσηρότητα

- Ιατρικά προβλήματα (επιληψία, γαστρεντερικά προβλήματα, αλλεργίες)
- 30 με 50% των ατόμων με αυτισμό πληρεί τα κριτήρια της νοητικής αναπηρίας.
- Περίπου το 70% των ατόμων με αυτισμό μπορεί να έχει ΔΕΠ-Υ
- Άγχος
- Κατάθλιψη
- Ιδεοψυχαναγκαστική διαταραχή
- Προβλήματα ύπνου
- Διατροφικές δυσκολίες

Εστιασμένη προσοχή - Διάσπαση προσοχής

Μεγάλες διακυμάνσεις στη συγκέντρωση της προσοχής

Ψυχαναγκαστική προσοχή σε ένα συγκεκριμένο αντικείμενο ή δραστηριότητα που τα εμποδίζει να στρέψουν την προσοχή τους σε άλλη δραστηριότητα ή σε άλλα άτομα.

Η συγκέντρωση της προσοχής τους συχνά αλλάζει από μια αισθητηριακή εμπειρία σε μια άλλη.

Πηγές διάσπασης: οι οπτικές και οι ακουστικές

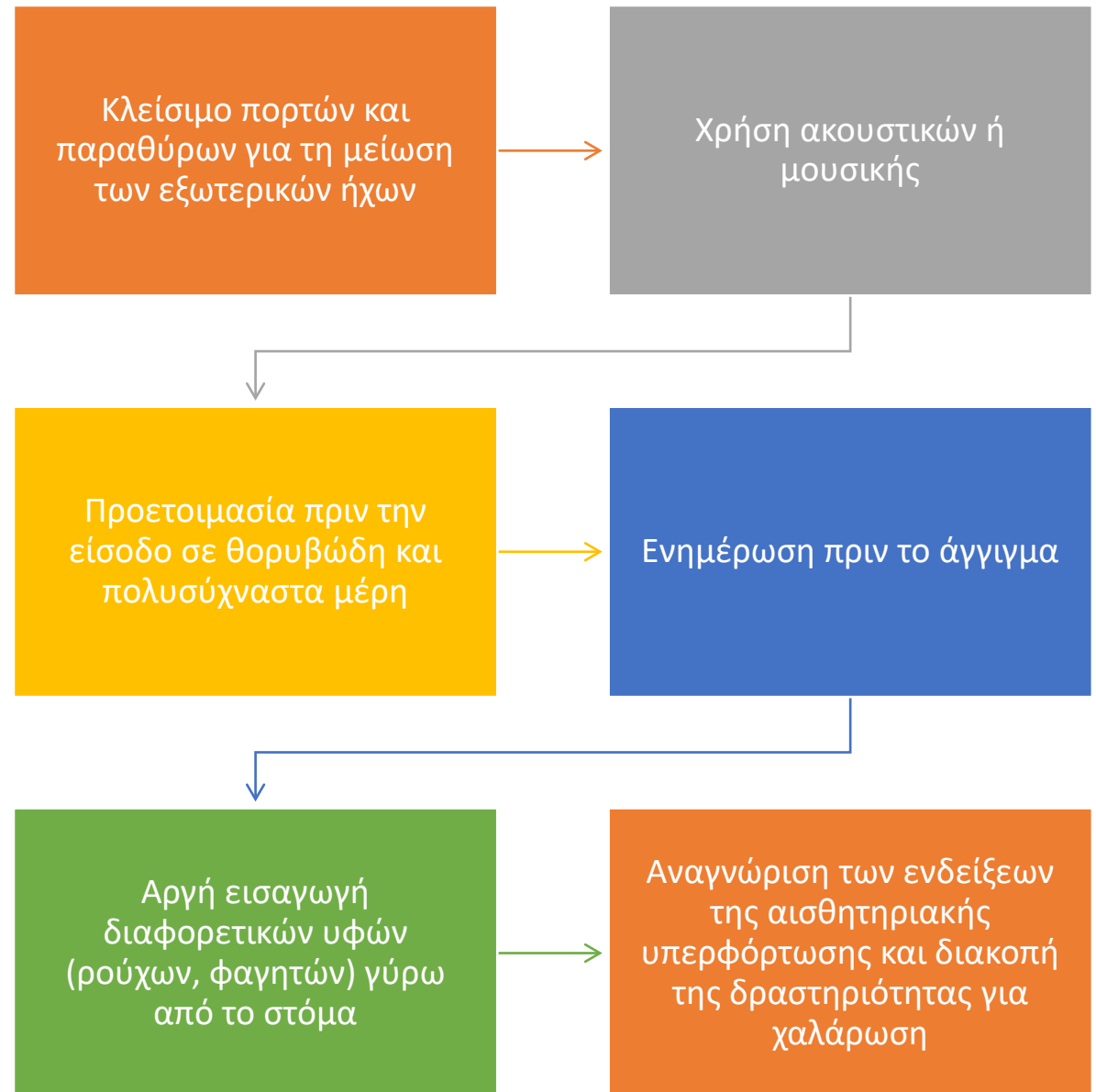
Αισθητηριακές Δυσκολίες

- Συστήματα αισθήσεων: όραση, όσφρηση, γεύση, αφή, ακοή, ιδιοδεκτικότητα, (αίσθηση του σώματος στο χώρο) και ισορροπία.
- Τα αυτιστικά άτομα τα επεξεργάζονται όλα αυτά με διαφορετικό τρόπο από τα νευροτυπικά άτομα.
- Βιώνουν μια αυξημένη ή μειωμένη επίγνωση των αισθήσεων

Ασυνήθιστη αντίδραση σε αισθητηριακά ερεθίσματα –υπερ-αντίδραση ή υπο-αντίδραση

- Ένας υπεραντιδραστικός (υπερευαίσθητος) μαθητής με αυτισμό μπορεί να μην αντέχει συγκεκριμένους ήχους, το άγγιγμα ή την αίσθηση ορισμένων υφών (και να αρνείται να φορέσει π.χ. παπούτσια), γεύσεις και οσμές (και να αρνείται να φάει φαγητά με συγκεκριμένη γεύση και μυρωδιά).
- Ένας υποαντιδραστικός (υποευαίσθητος) μαθητής με αυτισμό δε νιώθει τον πόνο, δεν έχει οσμή (και μπορεί να γλύψει τα αντικείμενα για να καταλάβει τι είναι), δεν έχει γεύση (τρώει μη βρώσιμα πράγματα)
- Κάποιοι μαθητές με αυτισμό παρουσιάζουν υπερευαισθησία σε κάποια ερεθίσματα και υποευαισθησία σε άλλα.

Τρόποι αντιμετώπισης

Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών (ΑΠΣ) για μαθητές με αυτισμό

Εστίαση στη διδασκαλία δεξιοτήτων για την κοινωνική αλληλεπίδραση και επικοινωνία

Σχεδιασμός του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος βάσει της τακτικής αξιολόγησης

Προσδιορισμός των διδακτικών στόχων

Προσαρμογή του διδακτικού υλικού

Καθορισμός των διδακτικών συνθηκών

Οι μαθητές με αυτισμό χρειάζονται:

- Δομημένο και οργανωμένο μαθησιακό περιβάλλον για να μειώνεται το άγχος
- Σταθερό ημερήσιο πρόγραμμα με προβλεψιμότητα
- Ένας-προς-ένα διδασκαλία
- Εναλλακτικούς τρόπους διδασκαλίας
- Χρήση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων τους
- Αύξηση της αυτονομίας

Στρατηγικές που βοηθούν

- Οπτικές υποστηρίξεις - εικόνες, λίστες, ημερολόγια για να κατανοούν τι συμβαίνει και πότε. Για παράδειγμα, καθημερινή λίστα ενεργειών με εικόνες του ντους, ρούχων, πρωινού, σχολείου, μεσημεριανού, βραδινού, οδοντόβουρτσας, ύπνου κ.α. που υποδεικνύουν τι πρέπει να κάνουν και με ποια σειρά κατά τη διάρκεια της ημέρας.
- Χρώματα που υποδεικνύουν τη σημαντικότητα μιας ενέργειας.
- Ηχητικά μηνύματα υπενθύμισης

Εκπαιδευτικές Παρεμβάσεις

- TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children-Θεραπεία και Εκπαίδευση παιδιών με αυτισμό και διαταραχές επικοινωνίας)-Eric Schopler-University of North Carolina
- Είναι μια οπτικά διαμεσολαβούμενη διδασκαλία που διευκολύνει την προσαρμογή και ενισχύει την αυτονομία του μαθητή μέσα από τη δομή στο περιβάλλον του ώστε ελαχιστοποιηθούν οι δυσκολίες και να διευκολυνθεί η εκτέλεση των δραστηριοτήτων
- Παρέχεται συνέπεια και προβλεψιμότητα
- Προτιμότερη η επεξεργασία της οπτικής πληροφορίας σε σχέση με την ακουστική πληροφορία

Δόμηση

- Δομή στην οργάνωση του χώρου, του χρόνου, της αλληλουχίας των γεγονότων
- Φυσική οργάνωση του χώρου της τάξης: κάθε γωνιά να αποτελεί ξεχωριστό χώρο δραστηριότητας με σαφή οπτικά και φυσικά όρια. Δομημένη τάξη είναι η τάξη που είναι κατανοητό ποια δραστηριότητα φιλοξενεί σε ποιο σημείο (γωνιά διδασκαλίας ένας προς έναν, γωνιά ομαδικών δραστηριοτήτων, γωνιά αυτόνομης εργασίας, γωνιά χαλάρωσης). Χρησιμοποιούμε αντικείμενα, φωτογραφίες, εικόνες, λέξεις για σηματοδότηση του χώρου

Το ατομικό ημερήσιο πρόγραμμα

Προγραμματισμός και οργάνωση δραστηριοτήτων για να κατανοήσει ο μαθητής την εκπαιδευτική διαδικασία και να συμμετέχει.

Για τα παιδιά που διαβάζουν οι δραστηριότητες σημειώνονται γραπτά. Για αυτά που δε διαβάζουν χρησιμοποιούνται φωτογραφίες, σκίτσα, σχήματα.

Όταν το παιδί φτάνει στο σχολείο, βλέπει το πρόγραμμά του και την ακολουθία όλων των δραστηριοτήτων για την ημέρα και ενισχύεται να κατανοήσει τη σχολική πραγματικότητα και να έχει ενεργή συμμετοχή. Προειδοποιούμε για κάθε αλλαγή

Γιατί χρειάζονται το πρόγραμμα και η δομή;

Το πρόγραμμα βοηθάει το μαθητή να καταλάβει τον κόσμο που το περιβάλλει και να είναι πιο ήρεμο

Το πρόγραμμα βοηθάει στη εστίαση της προσοχής και στην ενίσχυση της ανεξαρτησίας μέσα από την αξιοποίηση των οπτικών ικανοτήτων

Η δομή βοηθάει να νιώσει ο μαθητής ότι τα πράγματα είναι σταθερά και προβλέψιμα

ΟΠΤΙΚΑ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Οπτικά βοηθήματα-Πλένω τα χέρια μου

1. Άνοιξε τη βρύση και πλύνε καλά τα χέρια σου

2. Βάλε σαπούνι στα χέρια σου

Πλένω τα χέρια μου βήμα-βήμα

3. Τρίψε τις παλάμες των χεριών σου

4. Βάλε το ένα χέρι πάνω στο άλλο και τρίψε καλά

Πλένω τα χέρια μου βήμα-βήμα

5. Ένωσε τις παλάμες και τρίψε ανάμεσα στα δάκτυλα

6. Βάλε τα δάκτυλα μέσα στη χούφτα σου

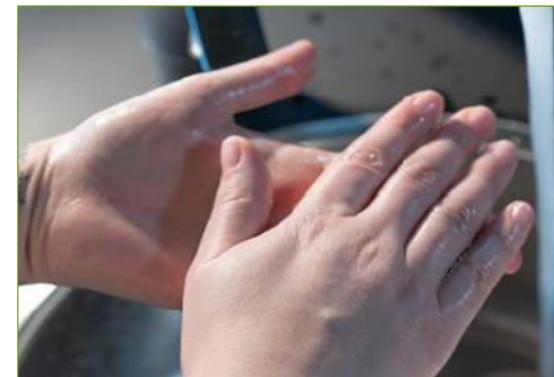
Αποτελεσματικό πλύσιμο χεριών σε 20 δευτερόλεπτα

1 Ρίξε νερό στα χέρια σου

2 Βάλε αρκετό σαπούνι

3 Τρίψε τις παλάμες σου

4 Βάλε το ένα χέρι πάνω στο άλλο και τρίψε καλά

5 Ένωσε τις παλάμες σου και τρίψε ανάμεσα δάχτυλά σου

6 Πιάσε τον αντίχειρα και τρίψε κυκλικά

7

Βάλε τα νύχια μέσα στη χούφτα σου και τρίψε

8

Ξέπλυνε τα χέρια σου με αρκετό νερό

9

Σκούπισε τα χέρια σου

10

Κλείσε τη βρύση με το χαρτί που σκούπισες τα χέρια σου

11

Πέταξε το χαρτί στον κάδο απορριμμάτων

12

Βάλε αντισηπτικό στα χέρια σου

Τα χέρια σου είναι καθαρά!

Προετοιμασία του σχολείου

- Πριν ενταχθεί ένας μαθητής με αυτισμό στο σχολείο, το προσωπικό θα πρέπει να έχει συζητήσει εκτενώς με τους γονείς του.
- Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τις προτιμήσεις και τα ειδικά ενδιαφέροντα του παιδιού, τις «δύσκολες» συμπεριφορές, με ποιους τρόπους ηρεμεί και ποια είναι τα επιβοηθητικά συστήματα.
- Φτιάχνουμε ένα ήσυχο μέρος μέσα στη τάξη (π.χ. θρανίο με παραβάν ή το σπίτι του κουκλοθέατρου) ή γωνιά χαλάρωσης - κατά προτίμηση κλειστή (π.χ. μια σκηνή).
- Επιτρέπουμε τις αντι-στρες μπάλες ή απαλές μπάλες

Κοινωνικές ιστορίες

- Εξατομικευμένες σύντομες ιστορίες που περιγράφουν μια δραστηριότητα ή μια κατάσταση και ποια είναι η κατάλληλη συμπεριφορά που πρέπει να εκδηλώσουν
- Πρέπει να είναι σχεδιασμένες ειδικά για το κάθε παιδί ανάλογα με τις ανάγκες του, τα ενδιαφέροντά του και τις ικανότητες του
- Περιλαμβάνουν πληροφορίες για τα δεδομένα της κατάστασης, πιθανές αντιδράσεις των άλλων σε αυτήν και κατευθυντικές δηλώσεις για τις κατάλληλες και επιθυμητές κοινωνικές απαντήσεις

Πρακτικές για την ενδυνάμωση των σχέσεων φιλίας

- Δραστηριότητες για τη διαφορετικότητα ώστε να δημιουργηθεί ένα πλαίσιο αποδοχής και υποστήριξης των μαθητών/τριών με αυτισμό
- Προγράμματα πρόληψης σχολικού εκφοβισμού
- Κοινωνικές ιστορίες για τη κατανόηση και ερμηνεία κοινωνικών καταστάσεων που σχετίζονται με τη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων
- Εκπαίδευση στην αλληλεπίδραση
- Διαμόρφωση προτύπου επικοινωνίας (π.χ. πώς προσεγγίζουμε ένα συμμαθητή)
- Παιχνίδια ρόλων
- Παιδικά βιβλία για τη φιλία
- Συμμετοχή σε ομάδα κοινών ενδιαφερόντων
- Αλληλεπιδραστικό παιχνίδι εντός και εκτός σχολείου